

Handläggare
Tim Pohl
Tim.Pohl@huddinge.se

Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden

Motion om digital modersmålsundervisning från Felix Byström och Sven Pernils Sverigedemokraterna

Förslag till beslut

Nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande, daterat den 26 oktober 2023, som sitt svar på kommunstyrelsens remiss avseende motionen att under en testperiod införa modersmålsundervisning på distans.

Sammanfattning

Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden har av kommunstyrelsen ombetts att yttra sig över en motion ställd av Sverigedemokraterna.

Motionens förslag är att barn- och utbildningsförvaltningen får i uppdrag att under en testperiod införa modersmålsundervisning på distans. Motionärerna menar att modersmålsundervisningen i Huddinge kan effektiviseras genom distansundervisning. Förslaget motiveras med att elever i dag inte har rätt till modersmålsundervisning om antalet sökande understiger fem elever, eller att det saknas en lämplig lärare. Vidare menar förslagsställaren att kostnader för varje plats blir hög för kommunen med dagens modell. Samt att elever kan få långa resvägar till undervisningen.

Modersmålsundervisning ger elever med ett annat modersmål än svenska möjlighet att läsa sitt modersmål som ett ämne i skolan. För gymnasieelever erbjuder kommunen modersmålsundervisning på Huddingegymnasiet. Lektionerna är förlagda på onsdagar mellan kl. 16-18 för att underlätta schemaläggning för berörda elever och skolenheter.

Förvaltningens bedömning är att lagstiftningen medger fjärrundervisning för modersmål på gymnasiet, vilket innebär att undervisning ska ske i lokaler som skolenheten disponerar och där eleven har tillgång till en handledare. Förvaltningens bedömer att det saknas stöd i lagstiftningen för att genomföra modersmålsundervisning genom distansundervisning som en generell undervisningsform inom Huddinge kommuns organisation.

I beredningsarbetet har dialog förts med barn- och utbildningsförvaltningen och Språkcentrum.

HUDDINGE KOMMUN

Postadress
Huddinge kommun
Gymnasie- och
arbetsmarknadsförvaltningen
141 85 Huddinge

Besök
Paradistorget 14

Tfn vxl 08-535 300 00

gaf@huddinge.se
www.huddinge.se

Beskrivning av ärendet

Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden har av kommunstyrelsen ombetts att yttra sig över en motion ställd av Sverigedemokraterna.

Motionens förslag är att barn- och utbildningsförvaltningen får i uppdrag att under en testperiod införa modersmålsundervisning på distans. Motionärerna menar att modersmålsundervisningen i Huddinge kan effektiviseras genom distansundervisning. Förslaget motiveras med att elever i dag inte har rätt till modersmålsundervisning om antalet sökande understiger fem elever, eller att det saknas en lämplig lärare. Vidare menar förslagsställaren att kostnader för varje plats blir hög för kommunen med dagens modell. Samt att elever kan få långa resvägar till undervisningen.

Modersmålsundervisning på gymnasienivå utgör i sammanhanget en liten del av kommunens samlade modersmålsutbud. Antalet elever som läser modersmål på gymnasiet är cirka 140-150 under höstterminen 2023. Inom grundskola och anpassad grundskola är antalet cirka 2850 elever.

Motionen i sin helhet biläggs detta tjänsteutlåtande (Bilaga 1).

Modersmålsundervisning

Modersmålsundervisning ger elever med ett annat modersmål än svenska möjlighet att läsa sitt modersmål som ett ämne i skolan.

Elever i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska erbjudas undervisning i modersmål som inte är ett nationellt minoritetsspråk om;

- en eller båda vårdnadshavarna har ett annat språk än svenska som modersmål
- språket utgör elevens dagliga umgängesspråk hemma
- eleven har goda kunskaper i språket.

Huvudmannen är också skyldig att erbjuda modersmålsundervisning till elever som är adoptivbarn och har ett annat modersmål än svenska. Det gäller även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk hemma. Men eleven måste ha goda kunskaper i språket.

Huvudmannen är bara skyldig att anordna modersmålsundervisning om

- det finns minst fem elever som har rätt till undervisningen i det språket
- dessa elever vill få undervisning i språket
- det finns en lämplig lärare.

Det är rektor som avgör om en lärare är lämplig att undervisa i modersmål.

En elev som får modersmålsundervisning får fortsätta att delta i undervisningen även om språket skulle sluta att vara dagligt umgängesspråk för eleven.

Inom Huddinge kommun finns ett åttiotals lärare som undervisar i 46 språk på alla grundskolor, både kommunala- och friskolor samt gymnasieelever på de kommunala gymnasierna. Bemanningen av modersmålslärare i kommunen bedöms vara förhållandevis god.

Huvudregeln är att det ska vara en behörig lärare som ansvarar för undervisningen. Om det inte finns någon lärare som uppfyller kraven på legitimation och behörighet får en annan lärare bedriva undervisningen om;

- undervisningen avser modersmål eller ett yrkesämne i gymnasieskola eller anpassad gymnasieskola, och
- läraren är lämplig att bedriva undervisningen och i så stor utsträckning som möjligt har en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande.

För de nationella minoritetsspråken, finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska, finns en utökad rättighet till modersmålsundervisning. Skolan är i dessa fall skyldig att anordna undervisning, och det föreligger inga krav om modersmål eller språkkunskaper.

Om distansundervisning

Distansundervisning definieras i skollagen som interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i både rum och tid.

Distansundervisning får endast utföras av en huvudman inom skolväsendet som efter ansökan har godkänts som utförare av utbildning där distansundervisning används. För att godkännande ska lämnas krävs att;

1. huvudmannen har förutsättningar att utföra distansundervisning av god kvalitet, och
2. det kan antas att det kommer att finnas ett tillräckligt elevunderlag för att driva en stabil verksamhet.

Godkännandet ska avse viss utbildning vid en viss skolenhet.

Skolinspektionen prövar frågor om godkännande av distansundervisning.

Vid distansundervisning finns det inget krav på att det ska finnas en handledare eller lärare fysiskt närvarande när undervisningen bedrivs. Men distansläraren ska ha regelbunden direktkontakt med eleverna.

Distansundervisning får användas som särskilt stöd inom ramen för en påbörjad utbildning i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan för en elev som inte kan delta i den ordinarie undervisningen på grund av en dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik, om eleven medger att sådan undervisning används.

Distansundervisning får användas för en hel utbildning i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan för en elev som inte kan delta i den ordinarie undervisningen på grund av en dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik eller av andra särskilda skäl.

Om fjärrundervisning

Fjärrundervisning är interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid.

Fjärrundervisning är en viktig möjlighet för att öka tillgången till lärare i vissa ämnen och i vissa regioner där bristen är stor.

Fjärrundervisning får användas under olika förutsättningar beroende på vilken skolform det gäller. Hur stor del av undervisningen som får vara fjärrundervisning är också beroende av skolform.

Fjärrundervisning får användas inom gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan om;

- det inte finns en lärare inom huvudmannens skolenhet som har legitimation och behörighet i ämnet och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan, eller
- elevunderlaget för en viss skolenhet är så begränsat att ordinarie undervisning inom skolenheten leder till betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för huvudmannen.

En huvudmans beslut om att använda fjärrundervisning får avse högst ett läsår åt gången.

Fjärrundervisning får inte vid någon tidpunkt under ett läsår användas för mer än 50 procent av elevens respektive skolenhetens undervisningstimmar.

Skolinspektionen får efter ansökan från en huvudman medge att fjärrundervisning får användas för mer än 50 procent av undervisningstimmar vid en skolenhet. Ett sådant medgivande får lämnas för högst ett läsår åt gången och bara om det finns synnerliga, alltså mycket starka, skäl för det.

Modersmål är tillåtet att bedrivas genom fjärrundervisning inom gymnasieskolan och anpassad gymnasieskola. Det krävs inget beslut från Skolinspektionen, förutsatt att kriterierna kring organisation och omfattning, som stipuleras i skollagen och gymnasieförordningen, är uppfyllda.

Studiehandledning på modersmålet

En elev som behöver det ska få studiehandledning på sitt modersmål.

Studiehandledning på modersmålet är inte undervisning i skollagens mening. Därför gäller inte skollagens bestämmelser om fjärrundervisning för studiehandledning på modersmålet.

Studiehandledning på modersmålet får dock bedrivas på samma sätt som fjärrundervisning, det vill säga i interaktiv form med informations- och

kommunikationsteknik där eleven och studiehandledaren är åtskilda i rum men inte i tid. Men det gäller bara om det inte finns någon lämplig person inom skolenheten som kan ge studiehandledning, och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan person.

Konsekvenser av fjärr- och distansundervisning

Skolinspektionen har tagit fram en slutrapport om hur fjärr- och distansundervisningens konsekvenser under covid-19-pandemin påverkat elevers förutsättningar för lärande och mående. Rapporten visar bland annat att:

- elevers förutsättningar att nå målen har försämrats till följd av fjärr- och distansundervisningen:
 - elever upplever att de lär sig mindre
 - mindre aktivitet och delaktighet i lektionerna
 - sämre tillgång till stöd och stimulans
 - sämre studiemotivation och studiefokus
 - mindre färdighetsträning och sämre möjlighet till träning i autentiska situationer.
- Elevernas hemförhållanden påverkar möjligheten att tillgodogöra sig undervisningen på distans.
- Betygssättningen har varit utmanande för lärarna.
- Elevernas hälsa har påverkats negativt av situationen med fjärr- och distansundervisning.

Elev-lärrarrelationen: I en traditionell undervisningsmiljö kan elever och lärare interagera personligen, vilket kan göra det enklare för elever att ställa frågor, få direkt feedback och utveckla en närmare relation till sin lärare.

Distansundervisning kan begränsa den personliga interaktionen.

Elev-klasskamratrelationer: I en fysisk skolmiljö har elever möjlighet att interagera med sina klasskamrater, dela erfarenheter och bygga sociala relationer. Distansundervisning kan begränsa dessa sociala möjligheter.

Kulturell och språklig förankring: Modersmålsundervisning på distans kan begränsa elevernas förmåga att känna sig förankrade i sin kulturella gemenskap och språkliga miljö. Närundervisning kan bidra till en starkare känsla av kulturell gemenskap.

Direkt språklig och kulturell praktik: I närundervisning kan eleverna få möjlighet att använda sitt modersmål i praktiska situationer, som diskussioner, kulturella evenemang eller möten. Distansundervisning kan begränsa dessa möjligheter.

Distansundervisning kräver mognad, engagemang och ett ökat ansvar hos eleven.

Samtidigt kan det finnas fördelar med undervisning på distans:

- eleven kan ingå i en mer homogen grupp och problemet med heterogena grupper minskar
- elever som erbjuds modersmålsundervisning på en annan skola slipper förflytta sig mellan skolor

- lärare och studenter kan rekryteras från olika geografiska områden, modersmålslärare slipper resor mellan olika skolor.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen bedömer att konsekvenserna av att övergå till fjärrundervisning för modersmålsundervisning i gymnasiet skulle innebära begränsade effekter för eleverna utifrån motionens intention. Bland annat med tanke på att undervisningen måste ske i lokaler som skolenheten disponerar. Med tanke på att bemanningen av modersmålslärare i kommunen är förhållandevis god, bedöms även effekten av fjärrundervisningens möjlighet till ökad tillgång av lärare som begränsad.

Barn- och ungdomsförvaltningens verksamhet, som utgör en väsentligt större del av kommunens samlade modersmålsundervisning, gör bedömningen att förutsättningar för att bedriva fjärr- eller distansundervisning inom grundskolan inte är uppfyllda i Huddinge kommun.¹

Mot bakgrund av detta föreslår förvaltningen kommunfullmäktige att avslå motionen.

Ekonomiska och juridiska konsekvenser

Förslaget till beslut har inga ekonomiska eller juridiska konsekvenser.

Bedömningen är att det inte finns juridiska förutsättningar att genomföra avsikten med motionen, samt att det sannolikt skulle leda till neutrala eller negativa ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Förslaget till beslut bedöms inte ha negativa konsekvenser för barn och ungdomar.

Mot bakgrund av Skolinspektionens slutrapport om konsekvenser av fjärr- och distansundervisning under covid-19-pandemin bedöms konsekvensen av ett beslut i linje med motionen på ett generellt plan som negativt ur ett lärandeperspektiv.

Frida Plym Forshell
Gymnasie- och arbetsmarknadsdirektör

Patrick Vestberg
Verksamhetschef gymnasium och vuxenutbildning

¹ Barn- och utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande, daterad 2023-10-16, GSN-2023/917.119

Bilagor

Bilaga 1. Motion om digital modersmålsundervisning

Beslutet ska skickas till

Kommunstyrelsen